

Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Eğitimde Dönüştürücü Bir Entelektüel Olarak Öğretmenler

Serdar SAYGILI*

Özet

Bir toplumda gençlerin yetiştirilmelerini sağlayacak olanlar öğretmenlerdir. Öğretmenler, sınıfta sadece ders veren kişiler değildir. Öğretmenler sahip olduğu değer yargılar, toplumsal normlar ve düşünce tarzları ile öğrencilerin karakter oluşumlarını doğrudan etkileyen somut modellerdir. Sanayi Devrimi eğitim alanında klasik eğitim modeli olarak adlandırılan bir eğitim sistemini meydana getirmiştir. Klasik eğitim sisteminde asıl olan yığın olarak otoriteye itaattir. Bu itaati sağlayacak olanlar öğretmenlerdir. Bilgi toplumu eğitim modelinde asıl olan, birbirinden farklı düşünce, inanç ve hayat biçimlerini hoşgörü ile karşılayan,bağımsız ve objektif düşünebilen, sorgulamaya, araştırmaya, eleştirmeye açık,üst düzey ahlaki değerlerle donatılmış, bireysel ve toplumsal sorumluluk bilincine sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi çağı toplumu öğretmen modeli ise sürekli değişen dünyada geniş düşünce ufkuна sahip, değişim, gelişim ve hıza uyum sağlayabilen, bireysel farklılığı zenginlik olarak algılayan, yaşam boyu öğrenmeyi ilke edinmiş, düşüncelerini açıkça ifade edebildir. Atatürk'ün ifade ettiği fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür nesiller bu perspektife sahip entelektüel öğretmenler tarafından yetiştirilebilir.

Bu çalışmada klasik ve modern öğretmen anlayışları kavramsal çerçevede karşılaştırılmıştır. Bireye,bilgi toplumunun değer ve davranışlarını kazandırmada modern öğretmenin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Eğitim, sanayi toplumu, bilgi toplumu, klasik öğretmen, modern öğretmen

Teachers as a Converter Intellectual in Education in The Process of Transition from The Industrial Societyto Knowledge Society

Abstract

Teachers are who provide training of young people in a society. Teachers are not only the people who teach in the classroom. Teachers are the concrete

---

*Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ABD, Sistemik Felsefe ve Mantık Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi. (e-posta: serdar.saygili@mynet.com)

models who affect the formation of students character with their social norms and ways of thinking in the field of education, Industrial revolution gave rise to a education system called classical education model. The main factor in classical education system is submitting to authority as the stack master. The teachers are ensure this authority. The aim of the information society is to educate individuals who can be indulgent to the different thoughts, beliefs and ways of life and have creative, independent objective mentality and open to questioning, researching, criticizing, endowed with upperlevel mora land have personal and social sense of responsibility. Information age society teacher model is who, hasa wide horizon of thought, and adapt to change and speed, perceive individual diversity as richness, has life-long learning principle, and expressself-thoughts clearly. The generations who have freedom of wisdom, freedom of comprehension, freedom of conscience, expressed by Ataturk can be grown by the intellectual teachers. In this study, the conceptual framework of classical and modern conceptions of teachers was compared. The importance of modern teacher in having the individual gain the values and behaviors of knowledge society was tried to emphasize.

Keywords: Education, industrial society, information society, traditional teacher, modern teacher

“İnsan sadece eğitimin kendisine yaptığı şeydir. Ya da o her ne ise (her ne olmuşa) eğitim sayesinde olmuştur.”

Immanuel Kant

“Eğitim, daha çok bir kurtuluş, bitkilerin nazik filizlerine zarar veren tüm zararlı otların, zararlı böceklerin ve molozların ortadan kaldırılmasıdır. Aydınlığın sevgi dolu acelesidir.”

Friedrich Wilhelm Nietzsche

Giriş

İnsan, ilk çağlardan itibaren eğitimi gücün, bilgeliğin ve insan olmanın en etkin aracı olarak kabul etmiştir. Eğitimin, insan yaşamındaki önemini ilk çağlarda fark eden insan, eğitim konusundaki arayışlarına o günden başlamıştır (Serter, 1997:8). İlk çağlardan bugüne üzerinde en çok konuşulan, tartışılan, eleştirilen ve değişime uğrayarak sürekli yenilenen alanlardan biri eğitimidir. Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar geçen süreç içerisinde bireysel, toplumsal ve evrensel

boyutta sürekli güncellenen bir olgudur.

Atom çağı, nükleer çağı, bilgi çağı, modern çağı, postmodern çağı olarak adlandırılan yüzyılımızda değişim, eskisinden çok daha hızlı bir biçimde olmaktadır. Her ne şekilde adlandırılırsa adlandırılınsın içinde bulunduğumuz çağ, dünyada büyük dönüşümlerin yaşandığı bir çağdır. Çağımızda sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte kas gücü yerini zihinsel güce bırakmıştır. Bu yüzyılda bilgi, bireysel, toplumsal ve evrensel anlamda zenginlik yaratmada etkin ve tükenmez bir kaynak olarak kabul edilmektedir (Serter, 1997:8). Ayrıca, diğer tüm kaynakları harekete geçiren, etkin kullanımlarına hizmet eden bir güç olarak da kabul görmektedir.

Bilginin hızla üretildiği ve tüketildiği yüzyılımızda, modern eğitim paradigmalarıyla bilgiye egemen olmak bir zorunluluktur. Çünkü günümüz bilgi toplumunda, değişim çok hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Değişime ayak uyduramayan toplumlarda modern dünyanın dışında kalmaktadır. Ayrıca bu toplumlar, modern dünyada süregelen oluşumu şekillendirmekte söz sahibi olma ayrıcalıklarını da kaybederek üçüncü dünya ülkesi olmaktadır. Üretilen bilgiyi gelecekteki olası şartlara göre seçip kullanabilmek için, bireyleri bilgi toplumu koşullarına uyarıya yetiştirmek gereklidir. Bunu sağlamanın en etkili yolu, bireylere bilgi toplumu koşullarına uygun eğitim modeli ile bütünleşmiş bir öğretmen modeli sunabilmekten geçmektedir.

Sanayi Toplumuna ve Klasik Öğretmen

Sanayi Devrimi, 18. yüzyılda başlayarak işgücü verimliliğini olağanüstü artırıp, kitlesel üretime geçişe imkân veren, insanlık tarihinin en büyük dönüşümlerinden biridir. Bu tarihi dönüşüm, 18. yüzyılın ortalarından başlayıp 19. yüzyılın sonlarına kadar süren, Batı'da, özellikle Avrupa'da, bilimsel ve teknolojik gelişme doğrultusunda makineleşmiş endüstrinin doğması sürecidir. Bu süreçte tarıma ve insan gücüne dayalı bir ekonomik yapıdan, makinelerin ve seri üretimin egemen olduğu bir ekonomik yapıya geçiş görülmüştür. Bu geçiş ilk kez dış ticaretin gelişip sermaye birikiminin hızlandığı, teknik icatların ve yeni ekonomik buluşların doğrultusunda üretime makineyi, motoru ve organizasyonu uygulayan İngiltere'de görüldü. Sonra Fransa ve Batı Avrupa'ya oradan da Amerika'ya yayılmıştır (Maillet, 1983: 142-143).

Sanayi Devrimi ile birlikte zaman ve mekân, madde ve para, sermaye ve işgücü, üretim ve tüketim, doğa ve insan, birey ve eğitim anlayışlarında hızlı değişimler meydana gelmiştir. Sanayi Devrimi doğrultusundaki bu değişimler eğitim anlayışında klasik eğitim

modeliolarak adlandırılan dönemine özgü bir eğitim modelini ortaya çıkarmıştır (Çetin, 2002: 88-89).

Klasik eğitim modelini daha iyi algılayıp değerlendirebilmemiz için bu eğitim modeli üzerine yapılmış çeşitli tanımlamaların incelememiz gerekmektedir. Ziya Gökalp'e göre eğitim, bir toplumda yetişmiş olan neslin henüz yetişmekte olan nesle fikirlerini ve hislerini vermesidir (Ayhan, 1997: 17). Eğitim, toplumda var olan kültürü, belirli amaçlar çerçevesinde yetişmekte olan bireye aktararak benimsetme sürecidir (Oğuzkan, 1981: 57). Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1997: 57). Nikolaiilyich Tolstoy'a göre eğitim, bir kişinin başka bir kişi üzerinde, bize iyi görünen insanlar yetiştirebilmek için gizli ve zorlayıcı bir şiddete başvurarak etki kurma girişimidir (Cantzen, 2000: 198). Klasik eğitim modeli çerçevesinde yapılan tanımlamaları incelediğimizde karşımıza dikkat edilmesi gereken birkaç kritik nokta çıkmaktadır. Bu kritik noktalardan ilki, istendik kavramıdır. İstendik kavramı, istemek fiilinden türetilmiş ve edilgenliği ifade eden bir kavramdır. Bu kavram, öncelikle sorgulamayan, araştırmayan, eleştirmeyen, problem çıkarmayan ve verilen işi en iyi şekilde yapan bireylerin yetiştirilmesini ifade etmektedir. Bu nedenle klasik eğitim modeli, istenenleri sorgusuz sualsiz yerine getirecek olan bireyler yetiştirmektedir. Bu kritik noktalardan ikincisi, davranış kavramıdır. İstendik davranışları sergileyen bireylere verilen ödüller (maddi-manevi) ya da istenmeyen davranışları sonucu verilen cezalar zamanla bireyi, davranışının süreç ya da sonucundan elde edeceği doğal hazdan uzaklaştırmaktadır. Bireyi sadece ödül beklentisi ya da ceza korkusu nedeniyle eyleme geçen organizmalara dönüştürmektedir (Güven, 2005: 6-8). Bu kritik noktalardan sonuncusu, kazandırma kavramıdır. Bu kavram, eğitimin bir yaptırım olduğuna, bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması konumunda olan bireyin bir seçim hakkının bulunmadığına işaret etmektedir (Titiz: 1998: 94).

Sanayi toplumunun değişkenlerine göre şekillenen klasik eğitim modelini gelecek nesillere uygulayarak toplumu şekillendirecek en önemli etken öğretmenlerdir. Klasik eğitim modelinin uygulayıcısı klasik öğretmen kimdir? Klasik öğretmen, mesleği bilgi aktarmak olan kimsedir (TDK, Öğretmen: 2012). Klasik öğretmen, başkasına bir şey öğretmeyi kendine iş edinen kişidir (Erüz, 1984: 747). Klasik öğretmen, bir bilim dalını, bir sanatı ya da teknik bilgileri öğrencilere öğretmeyi meslek edinmiş, okulda öğrencilere ders veren öğretmen olarak tanımlanmaktadır (Püsküllüoğlu, 2004: 539).

Klasik öğretmenler ile ilgili olarak yapılan tanımlamalardan da

anlaşılacağı üzere öğretmenler birtakım standart özelliklere sahiptir. Klasik öğretmen, öğrenciyi tanıma, yönlendirme, öğretim strateji ve yöntemlerini etkili bir biçimde kullanma, mesleki gelişim, sınıf yönetimi, materyal kullanımı vb. alanlarda mevcut durumu korumaya yönelik bir anlayış benimsemektedir. Klasik öğretmen, öğrencilere konuyu aktaran en etkili, ilk ve tek kaynak durumundadır. Klasik öğretmen, bütün öğrencilerini tek tip görmek istediğinden öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almaz. Klasik öğretmen, çevrenin öğrenciyi olumlu yönde etkilemesi için çevre düzenlemesi yapmak yerine öğrencilerini var olan ortamda sürekli yönlendirme eğilimindedir. Klasik öğretmen, eğitim öğretim ortamında düz bir anlatım ile birlikte soru cevap yöntemi dışına çıkmamaktadır. Klasik öğretmen, sınıf yönetiminde otoriter ve baskıcı bir tutum içerisinde sadece kendisinin yanılmaz olduğunu ispat etme gayreti içindedir. Klasik öğretmen, öğretmen merkezli eğitim-öğretim süreçlerini benimsemektedir (Keskinçilic, 2005: 63-64). Klasik eğitim modeli doğrultusunda benimsenen temel yaklaşım, öğretmen merkezli eğitim-öğretim anlayışıdır. Öğretmen merkezli eğitim-öğretim anlayışı nedir? Öğretmen merkezli eğitim-öğretim anlayışı klasik öğretmenler tarafından uygulanmaktadır. Klasik öğretmenler tarafından uygulanan öğretmen merkezli eğitim-öğretim anlayışında öğretmen, öğrenciyi temelde edilgen bir varlık olarak görmektedir. Öğretmenin sürekli konuştuğu, öğrencinin sürekli dinlediği eğitim ortamında öğrenciler aktif öğrenme sürecinin dışında kalırlar. Eğitim ortamlarında pasifleşen bu öğrencilerin öncelikli görevi, kendisi için uygun görülen bütün bilgileri ezberlemektir. Bu ezberleme sonucunda öğrencilerin ezberlemesi gereken bilgileri ezberleyip ezberlemediği sınavlar aracılığıyla değerlendirilir. Öğrenciler başarılı olmak için tuttukları notları ezberleyerek sınava girerler. Bu sistemde, çok bilgi ezberleyen ve bunları sınav saatine kadar belleğinde tutabilen öğrenciler başarılı öğrencilerdir. Birçok bilgi ezberleten öğretmenler ise başarılı öğretmen olarak değerlendirilmektedir. Bu verme alma sürecinde ezberletilen bilgilerin bugün ne işe yaradığı ve gelecekte ne işe yarayacağını önemi yoktur. Çünkü öğrenci bilginin sürekli bir şekilde yığıldığı bir bilgi deposu olarak görülmektedir (Yalın, 2004: 79). Dolayısıyla öğretmen merkezli eğitim-öğretim sistemi, öğretmeni temel bilgi kaynağı olarak görmektedir. Bu durumda öğretmen, büyük ölçüde anlatan ve aktaran konumundadır. Öğrenci ise sadece kendisine aktarılanı alan pasif bir alıcı konumundadır. Bu anlayış, öğrencideki girişimci ruhu köreltmektedir. Dolayısıyla öğrenci, kendi kendine öğrenme becerisi geliştirememektedir. Eğitim sürecini potansiyel yeteneklerinin geliştirilmesi doğrultusunda kullanamamaktadır (Doğan, 1997: 9). Bu bağlamda sanayi toplumundaki öğretmen merkezli eğitimin amacı, toplumsal yapıdaki

mevcut düzeni korumak ve sosyal birliği güvence altına almak için birtakım ön kabullerin aktarımının gerçekleştirilmesi sürecidir (Tuncel, 2004: 229-230).Avusturya asıllı düşünür Feyerabend, (Feyerabend, 1999: 231) klasik öğretmenlerin, eğitim sürecinde sahip olduğu perspektifler bakımından olağanüstü sınırlı ve özgür olmayan fakat başkalarına bilgi adı altında sınırlamalar dayatmakta hiçbir sınır tanımayan sığ düşünceli insanlar yarattığını düşünmektedir.İngiliz düşünür John StuartMill, (Mill, 2005: 54-55)ise sığ düşünceli insanları, kafalarına sokulmuş olan gerçeklerin aşikâr dayanakları kendilerine öğretilmiş olduğundan geriye kalan kısmı için otoriteye güvenenler, ortaya çıkabilecek her güçlüğü çözümlmek için gerekli beceriye sahip olmadıklarını kendileri de bildikleri için tüm zorluklara, bu görev için özel biçimde yetiştirilmiş kimseler tarafından cevap verilebileceği güvencesine bel bağlayan kişiler olarak görmektedir.

Sorgulamayan, anlamayan, anlamlandırmayan, üretmeyen, hayal kurmayan bireylerin oluşturduğu bir toplum ancak klasik öğretmenler ile yaratılabilir. Yaratıcı fikirleri olmayan klasik öğretmenler ile geleceği karşılamak hatta geleceği yaratmak mümkün değildir. Çünkü sanayi toplumunun öğretmen merkezli eğitim anlayışı günümüz dünyasında bireyin farklı, özgün, yaratıcı olduğu anlayışından uzak bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu yaklaşım içerisinde klasik öğretmenlere biçilen rol öğrencilerin parmak izi kadar farklı olan özelliklerini yok etmek ve en kısa sürede otoriteye kayıtsız şartsız itaati gerçekleştirmektir.

Bilgi Toplumu ve Modern Öğretmen

Yirmi birinci yüzyılın önemli düşünürlerinden biri olan AlvinToffler, (<http://www.ekutup.dpt.gov.tr>) insanlığın kronolojik değişimini üç dalga halinde sınıflandırmaktadır. Birinci dalga tarım toplumu, ikinci dalga sanayi toplumu, üçüncü dalga bilgi toplumdur. Bilgi toplumu, cemiyette her türlü bilgiyi üreten, bilgi ağlarına bağlanan, hazır bilgilere erişen, erişilmiş bilgileri kolaylıkla yayabilen ve bilgiyi her sektörde kullanan toplum olarak tanımlanmaktadır. Bu toplumda,her tür bilgi her an ve her koşul altında ilgili kişilere ulaştırılmaktadır.Toplumda en önemli unsur bilginin kendisidir. Bilgi toplumları, bilgi birikimlerini artırarak gelişimlerini tamamlamak, bilgiye erişmek, erişilen bilgileri kullanmak, yaymak ve bunlardan teknoloji üretmek amacıyla yoğun bir rekabet içindedirler. Bu rekabet ortamında, ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin ölçümü, çelik ya da ürettikleri enerji gibi maddi değerlerle değil, elde edilen, işlenen, saklanan bilgi miktarı ile yapılmaktadır.Toffler'in“ilk çağlarda güçlü olan, endüstri çağında zengin olan kazanırdı, bilgi çağında ise bilgili olan kazanacaktır” sözü, önümüzdeki dönemde bireyin veya toplumun

başarısının bilgiyi üretme, kullanma ve aktarmadaki etkinliğine bağlı olacağını göstermektedir (Yıldırım, 2001: 3).

Yirmi birinci yüzyıl da toplumlar çok hızlı bir değişim dönüşüm ve gelişim süreciyle birlikte yeni bir yapılanma içerisine girmişlerdir. Bu yapılanma süreciyle birlikte bilgi çok hızlı bir biçimde çoğalmış, mevcut bilgi ise aynı hızla zaman aşımına uğrayarak ortadan kalkmıştır. Böylesine kestirilemez ve karmaşık hadiselerin çoğaldığı günümüz dünyasında eğitimin de yeni baştan ele alınarak çağdaş bir anlayış içerisinde yapılandırılması gerekmektedir.

Çağdaş eğitim sistemi, bilgi toplumu değişkenlerine göre şekillenen Alvin Toffler'in üçüncü dalga içerisinde gösterdiği- modern eğitim modelini ifade etmektedir. Modern eğitim modelini daha iyi anlayıp değerlendirebilmemiz için modern eğitim modeli üzerine yapılmış olan çeşitli tanımlamaları incelememiz gerekmektedir.

Eğitim, edinilen bilginin bilgi sahibinin hayatını etkilemesi, o bilgiyi hayatına tatbik edebilme hali kazandırmasıdır (Öner, 1999, 24). Eğitim, kişinin aklını, duygularını, davranışlarını geliştirmek, onları insani hedeflere yönlendirmek, özgür bir insan yaratmaktır (Tanili, 2000: 22). Eğitim, insanın bireysel hedeflerine ulaşmasını, yaşama dair sorumluluklarının bilincine varıp bunları yerine getirmesini, tüm yetenek ve yaratıcılık potansiyellerinin ortaya çıkarmasını ve geliştirmesini yaşamda mümkün kılma girişimidir (Erdoğan, 2007: 22). Eğitim, akıl, inanç ve değerler çerçevesinde kişinin farkına varabildiği bilgi, beceri ve tutumlarının, kendi öğrenme becerisine uygun bir biçimde öğrenebileceği ortamların yaratılması sürecidir (Titiz, 1998: 198). Eğitim, kişide kendi öğrenme kapasitesi hakkında farkındalık yaratılması yoluyla, daha üst zihinsel yeteneklerini ortaya çıkarıp geliştirmesi ve değişen çevresel koşullara uyum gösterebileceği bilgi, beceri ve davranışları sürekli olarak güncelleyebilmesi için uygun öğrenme ortamlarının yaratılması sürecidir (Genç, 2007: 100). John Dewey' e göre eğitim, boş bir kaba su doldurmak değil, aksine bir çiçeğin yetişmesi ve kendi başına büyümesi için uygun ortamların oluşturulmasıdır (Özdemir, 2002: 110). Modern eğitim modeli çerçevesinde yapılan tanımlamalar klasik eğitim modelinden tamamen farklı bir eğitim modelini öngörmektedir. Modern eğitim modeli, kişinin yaratıcılığına, sorun çözme becerisine, özgür düşünebilmesine, yaratıcı olmasına, kendine özgüven duymasına, cesaret sahibi olmasına, etik ve estetik bir ruh oluşturmasına yardımcı olan bir eğitim modelidir.

Bilgi toplumunun temelini eğitim oluşturmaktadır. Eğitimin merkezinde ise insan olduğu yapılan tanımlamalardan anlaşılmaktadır. Merkezinde insan olduğu kabul edilen insan merkezli

eğitim ne anlama gelmektedir? İnsan merkezli eğitim anlayışı, insanın saygın ve değerli bir varlık olduğu ilkesini esas alan, insanın özünde var olan potansiyeli geliştirerek, aklını ve ruhunu üstün değerlere ulaştırmayı hedefleyen modern eğitim yaklaşımını temsil etmektedir (Serter, 1997: 111). İnsan merkezli eğitim, özgürlüğe önem veren çağdaş bir eğitim anlayışını temsil etmektedir. Bu çağdaş eğitim anlayışı, bireyi tahakküm altına sokarak belli bir düşünceyi istemsiz bir şekilde kabul etmeye zorlayamaz. Ayrıca çağdaş eğitim anlayışı, herhangi bir düşünceyi yasaklayarak yadsıyamaz. Aksine hiçbir fikrinsel şartlandırmaya başvurmaksızın, bireye özgürce düşünebilme, üretebilme, tercih edebilme olanağı sağlar. İnsanı eskimiş bir ideolojinin gizli bir kölesi olmaktan çıkararak, insanı toplumu yönlendiren, yöneten, özgür, özgün, saygın bireyler olma konumuna yükseltmeye çalışır (Serter, 1997:52). Bu bağlamda bilgi toplumundaki insan merkezli eğitimin amacı, Immanuel Kant'a göre, kişiliğin oluşturulması, insan kişiliğindeki özelliklerin farkına varılarak insan tabiatının kusursuzlaştırılmasıdır (Kant, 2006: 18). John Dewey göre insan merkezli eğitimin amacı, öğrenciye bilgi aktarmak değil, gelecekte ortaya çıkabilecek durumları değerlendirmeye yardımcı olacak alışkanlıkları kazandırmak ve ondaki eleştirel düşünme yetisini geliştirmektir (Güçlü 2002: 376-377). Genel olarak insan merkezli eğitimin amacı, bireyin doğuştan gelen bütün yeteneklerinin gelişmesini, yeni yetenekler kazanmasını, karşılaştığı yeni durumlara uyum sağlayabilmesini, kendini değiştirmesini ve geliştirmesini sağlayabilen dengeli bir kişilik gerçekleştirmektir. Ayrıca, kökünden söküp koparmadan geliştirmek, dallarını kırmadan zenginleştirmek, ulusal kültürlerin zenginlik ve değerini yadsımadan evrensel kültür değerleriyle donatmak, dünyadaki yeri konusunda bilinçlendirmek, geçmişe neler borçlu olduğu, bugünün ne olduğu ve yarının nasıl olacağı konusunda bilinçli kılmak, geleceği kendi elinde tuttuğu güvenini bireye vermektir (Tanili, 2000: 22).

Bilgi toplumundaki insan merkezli eğitim anlayışı, dünyada meydana gelen hızlı değişimler doğrultusunda, eğitilmiş insan kavramını yeniden tanımlamayı zorunlu kılmıştır. Geleneksel eğitim modelinde eğitilmiş insan denildiğinde okuma, yazma bilen, aritmetik işlemleri yapabilen, okul bitirmiş, ezberi kuvvetli kişiler anlaşılmaktadır. Günümüz dünyasında bu anlayış geçerliliğini yitirmiştir.

Bilgi toplumunda eğitilmiş insan kimdir? Bilgi toplumu insanı, monizm¹ gibi özel bir ideolojiye hapsolmuş, tekçiliği bir beyin tümörü gibi

¹Monizm, terimi ilk olarak Christian Wolff (1679-1754) tarafından zihin beden ikiliği sorununa ilişkin yürütülen tartışmalarda yalnızca zihnin varlığını kabul eden felsefeciler ile yalnızca maddenin varlığını kabul eden felsefecileri tanımlamak için

zihninde taşıyan insan değil, kendine en uygun olanın ne olduğunun bilincinde olan, özgür düşünen, özgür düşünce çerçevesinde kararını nasıl vermesi gerektiğini bilen, kararlı düşünce tarzına sahip insandır (Preston,1997:203). Bilgi toplumu insanı, araştırma, analiz, sentez yapabilen, problem çözme ve karar verme yeteneği gelişmiş, objektif kararlar alabilen, bilgiyi etkin bir şekilde üreten, kullanan ve aktaran, her durumda yaratıcı düşünceye sahip insandır (<http://www.ekutup.dpt.gov.tr>). Genel anlamda bilgi toplumu insanı, bilgiye erişebilen, bilgiyi yorumlayabilen, yorumlayabildiği bilgiden yeni bilgiler üretebilen, ürettiği bilgileri sorun çözümede kullanabilen, bilginin yapısında meydana gelen değişimleri kavrayabilen, gelişime açık, bilgiyi keşfeden, paylaşan, sorgulayan, kıyaslayan, yüksek düzey düşünme becerilerine sahip olarak bilgiye katkıda bulunabilen bireyler olarak değerlendirilebilir.

Bilgi toplumu değişkenlerine göre şekillenen modern eğitim modelini gelecek nesillere uygulayarak toplumu şekillendirecek en önemli etken öğretmenlerdir. Modern eğitim modelinin uygulayıcısı olan modern öğretmen kimdir? Modern öğretmen bilgi, görgü ve yaşantısı ile belli alanlarda başkalarının yetişme ve gelişmesine yardım eden kimsedir. Modern öğretmen, resmî ya da özel bir eğitim kurumunda çocukların, gençlerin ya da yetişkinlerin istenilen öğrenme yaşantıları etkin bir şekilde kazanmalarına kılavuzluk etmek-yön vermekle görevlendirilmiş olan kişidir (<http://tdkterim.gov.tr>). Modern öğretmen, bir öğretim kurumunda bilgi, görgü ve yaşantıları ile çocukların ya da gençlerin öğrenme yaşantılarına rehberlik eden ya da yön veren kişidir (Tosun, 202: 105).

Modern öğretmenler ile ilgili olarak yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere öğretmenler birtakım özelliklere sahiptir. Modern öğretmen, mevcut yapıyı savunmak yerine gelişime ve değişime açık bir tutum sergilemektedir. Öyle ki konu alanıyla ilgili gelişmeleri yakından takip ederek alanında bütünsel bir hâkimiyet yakalamaya çalışır. Modern öğretmen, öğrencisinin çoklu zekâ türünü, öğrenme stillerini, bireysel farklılıklarını tanıma yeteneğine sahiptir. Modern öğretmen bu beceri çerçevesinde öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişimleri ile öğrenmeleri arasında ilişki kurabilmektedir. Modern öğretmen, öğrencilerin bireysel farklılıklarını tespit ederek duygudaşlık kurabilme yeteneğine sahip

---

kullanılmıştır. Terim zaman içerisinde genişlemiş ve günümüzde bütün her şeyin tek bir doğru ya da gerçekliğe indirgenebileceğini savunan her türlü düşünce için kullanılır hale gelmiştir. Gerçekliğin ve doğruluğun tek bir ilkedен türetilebileceği ya da tek bir ilkeye indirgenebileceğini savunan bir anlayıştır. Bkz. Güçlü, s. 241-242, dipnot 1.

olabilmektedir. Modern öğretmen, öğrenme-öğretme stratejilerini, öğretim yöntem ve tekniklerini çok iyi bilmektedir. Modern öğretmen öğretim yöntem ve tekniklerini işleyeceği konunun özelliklerine uygun bir biçimde kullanabilmektedir. Modern öğretmenin kullandığı yöntem ve teknikler, öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli, rekabet yerine işbirliğine dayalı, başarısızlık korkusuna değil öğrenmeye yönlendirici, düşünme süreçlerini destekleyen, problem çözmeye yönlendiren, yapılandırmacı anlayışa uygun modern yöntemlerdir. Modern öğretmen, sınıf yönetiminde öğrencileriyle demokratik ilişkiler içerisinde çift yönlü iletişimi benimseyen, motive edici, cesaretlendirici bir kişilik ve karaktere sahiptir. Modern öğretmen, öğrencilerin özelliklerine uygun eğitim durumu oluşturan, sınıfını konularının özelliklerine uygun hale getiren, her öğrencinin öğrenebileceğini bilen, öğrencilerini derse aktif olarak katabilen, yönlendirme, destekleme ve paylaşma yoluyla sınıfını yönetebilen bir insandır. Modern öğretmen, öğrenci merkezli bir eğitim-öğretim sürecini benimsemektedir. Bu eğitim-öğretim sürecinde bilgi derinliğine anlama becerisine dönüktür. Bilgi, yeni bilgi üretmek için verilmeye çalışılmaktadır (Keskinlik, 2005: 63-65).

Bilgi toplumu çağdaş eğitim modeli doğrultusunda benimsenen temel yaklaşım, öğrenci merkezli eğitim-öğretim anlayışıdır. Öğrenci merkezli eğitim-öğretim anlayışı modern öğretmenler tarafından uygulanmaktadır. Öğrenci merkezli eğitim öğretim anlayışında modern öğretmen, demokratik bir sınıf ortamında öğrencilerle birlikte kararlar alır. Modern öğretmen, alınan kararları öğrencilerle paylaşır. Modern öğretmen, öğrencilerin derse katılımını özendirir. Modern öğretmen, öğrencilerin duygu ve düşüncelerine önem verir. Modern öğretmen, başarı ve başarısızlığı öğrencilerle paylaşarak, kendini öğrencilerin üzerinde görmez. Modern öğretmen, dersini sunmada gayretli, sınıfa rahatlatıcı, öğrencilere çalışmalarını konusunda destek olandır. Modern öğretmen, öğrencileri takdir eden, öğrencileri ödüllendiren kişidir (Akşit, 2003: 128). Buna ek olarak modern öğretmen, öğrencilerinin doğal gelişimini sağlayarak, öğrencilerinin yaratıcılığını, kendini ifadesini, entelektüel potansiyelini ortaya çıkaracak özgür davranışlara olanak sağlamalıdır (Gutek, 2001: 313).

Sonuç

Günümüz dünyası, çok hızlı bir değişim ve dönüşümün sürecinden geçmektedir. Bu süreç, bilginin üretilmesi, kullanılması ve aktarılmasına yönelik olarak toplumsal yaşamda hızlı değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde bireyin var olabilmesi için, modern toplumsal yaşamda aktif olması gerekmektedir. Bunun için bireyin, eğitim yaşantısını

eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi kazanacak bir biçimde yapılandırması gerekmektedir. Modern eğitim paradigması çerçevesinde bu yapılanmayı sağlayacak kişiler modern öğretmenlerdir. Modern öğretmenler olmadan bilgi toplumunun hızla değişen, gelişen ve dönüşen dünyasında bireylerin, toplumların ve ulusların varlıklarını özgürce sürdürmeleri, geliştirmeleri mümkün değildir.

Sanayi toplumundan, bilgi toplumuna dönüşmek, dünyadaki hızlı değişimlere uyum sağlayabilen, demokratik değerlere bağlı, düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, sorumluluk bilinci taşıyan, ulusal kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen, farklılıklara saygı duyan, bilim ve teknoloji üretimine yatkın, bilgiye erişebilen, bilgiyi üretebilen ve bilgiyi kullanabilen bireyler yetiştirmekle mümkün olabilir. Bu bireyleri yetiştirecek olanlar öğretmendir. Gelecek ise öğretmenlerin yetiştireceği nesillere göre şekillenecektir. Atatürk'ün de ifade ettiği fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür nesiller bu perspektife sahip entelektüel öğretmenler tarafından yetiştirilebilir.

Kaynakça

- Akşit, Nursel. (2003).*Örgün Eğitimde Disiplin*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ayhan, Halis. (1997).*Eğitim Bilimine Giriş*.İstanbul: Şule Yayınları.
- Çetin, H. (2002). Liberalizmin Tarihsel Kökenleri. *C.Ü. Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1.
- DPT(2012). 21. *Yüzyılda Bilgi Toplumu*. 27 Ekim 2012 tarihinde erişilen <http://ekutup.dpt.gov.tr/bilim/biltek03.pdf> adresinden alınmıştır.
- Doğan, H. (1997). Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 30 (1).
- Erdoğan, İrfan. (2007).*17. Milli Eğitim Şurası Raporlar Görüşmeler ve Kararlar*. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- Ertürk, S. (1997).*Eğitimde Program Geliştirme*.Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Erüz, Salih. (1987). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Şamil Yayınevi.
- Feyerabend, Paul. (1999).*Özgür Bir Toplumda Bilim*. Ahmet Kardam (Çev). İstanbul: Ayrıntı. Genç, Salih.
- (2007). Değişen Değerler ve Yeni Eğitim Paradigması. Afyon: *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1. Güçlü,
- Abdülbaki. (2002). *Felsefe Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. Gutek, Gerald. (2001). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. Ankara: Utopya.Güven Ezgi (2005). Eğitim Üzerine Yinelene Eleştiriler, Alternatif Öneriler.

Pivolka Dergisi, Yıl: 4, Sayı 17. Kant, Immanuel. (2006). *Eğitim Üzerine*.
Ahmet Aydoğın (Çev.), İstanbul: İz Yayıncılık

Keskinkılıç, Kadir. (2005).*Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara:Pagem Yayıncılık.
Maillet, Jean. (1983).*İktisadi Olayların Evrimi*. Ertuğrul Tokdemir (Çev).
İstanbul: Remzi.

Mill, Stuart. John. (2005).*Özgürlük Üstüne*. Âlime Ertan (Çev).İstanbul:
Belge Yayınları. Oğuzkan,

Ferhan. (1981).*Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu
Yayınları.

Öner, Necati. (1999).*Felsefe Yolunda Düşünceler*. Ankara: Akçağ Yayınevi.

Özdemir, İbrahim. (2002). Demokratik Eğitim Üzerine.*Felsefe Dünyası*
Dergisi, Sayı: 35.

Püsküllüoğlu, Ali. (2004), *Türkçe Sözlük*.Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Preston, John. (1997).*Feyerabend: Philosophy, ScienceAndSociety*, Oxford UK:
Blackwell Publisher Ltd.

Serter, Nur. (1997).*21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim*.İstanbul: Sarmal
Yayınevi.

Tanili, Server. (2000). Eğitim, Toplum ve Gelecek.Ankara: *Felsefe Logos*
Dergisi, Sayı: 10.

Türk Dil Kurumu (2012). *Öğretmen*.29Ekim 2012tarihinde erişilen
<http://tdkterim.gov.tr/bts/adresinden> alınmıştır.Titiz,

Tınaz.(1998).*Ezbersiz Eğitimin Yol Haritası*. İstanbul: Beyaz Yayınları.

Tosun,Ülkü.(2002).*Onurlu Disiplin*. İstanbul: Beyaz Yayınları.

Yalın, İbrahim. (2004). Demokratik Eğitim Üzerine. Ankara: *Felsefe Dünyası*
Dergisi, Sayı: 35.

Yıldırım, R. (2001). *Öğrenmeyi Öğrenmek*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.